

The **ALA** Glossary
of Library and Information Science
Heartsill Young, Editor

ALA

TỪ ĐIỂN GIẢI NGHĨA THƯ VIỆN HỌC VÀ TIN HỌC ANH-VIỆT
GLOSSARY OF LIBRARY AND INFORMATION SCIENCE

ẤN BẢN LẦN THỨ NHẤT
FIRST ENGLISH-VIETNAMESE EDITION

Dịch-giả
Translated by

PHẠM THỊ LỆ-HƯƠNG
Cataloger / Reference Librarian
Modesto Jr. College Library
Modesto, California, U.S.A.

LÂM VĨNH-THỂ
Librarian / Archivist
Workplace Health And Safety Agency
Toronto, Ontario, Canada

NGUYỄN THỊ NGA
Arizona Health Sciences Library Specialist
University of Arizona
Tucson, Arizona, U.S.A.

GALEN PRESS, Ltd.

Tucson, Arizona, U.S.A.

1996

LỜI GIỚI THIỆU ẨM BẢN VIỆT NGỮ

(INTRODUCTION TO THE VIETNAMESE EDITION)

Quyển *Từ Điển Giải Nghĩa Thư Viện và Tin Học Anh-Việt* này ra đời nhằm mục đích góp phần vào công cuộc đào tạo những chuyên viên thư viện và tin học Việt Nam trong tương lai. Ngành thư viện và tin học hầy còn là một lãnh vực quá mới mẻ tại Việt Nam. Tài liệu học tập và nghiên cứu cho ngành này bằng Việt ngữ có rất ít hoặc gần như hoàn toàn không có so với sự tiến triển vượt bực của ngành thư viện và tin học cũng như sự áp dụng ngành điện toán vào thư viện học trên thế giới. Việc lựa chọn tài liệu Anh ngữ trong ngành để chuyển dịch sang Việt ngữ đòi hỏi nhiều suy nghĩ và lượng giá. Nhóm dịch giả của quyển *Từ Điển* này cũng đã tranh luận nhiều về việc này và sau cùng đã đồng ý chọn quyển *The ALA Glossary of Library and Information Science*, ấn bản 1983, làm tài liệu đầu tiên trong việc chuyển dịch. Nhóm tin rằng tài liệu này là tối cần thiết trong giai đoạn đầu, giúp đặt nền tảng vững chắc về thuật ngữ cho những bước chuyển dịch kế tiếp.

Như người sử dụng sẽ thấy, quyển *Từ Điển* này không những bao gồm thuật ngữ của ngành thư viện và tin học mà còn chứa đựng cả những từ của nhiều ngành khác có liên hệ mật thiết với công tác thư viện và tin học. (Xin xem thêm Lời Giới Thiệu của Ấn Bản Anh ngữ). Ngay trong lãnh vực thư viện và tin học vốn là lãnh vực chuyên môn của nhóm dịch giả, việc chọn lựa các từ Việt ngữ đã là một thử thách lớn đối với các dịch giả. Phải chọn từ ngữ như thế nào, từ ngữ đã được sử dụng ở Miền Nam Việt Nam trước năm 1975 (mà nhóm dịch giả rất quen thuộc vì tất cả đều là giảng viên ngành Thư Viện Học và đồng thời cũng là thành viên tích cực của Ban Chấp Hành Hội Thư Viện Việt Nam tại Saigon trong hai nhiệm kỳ 1974 và 1975), từ ngữ đã được dùng ở Miền Bắc Việt Nam trước năm 1975, từ ngữ hiện đang dùng trong nước hay từ ngữ đang dùng tại hải ngoại?

Quyết định của nhóm là dùng từ ngữ đã được sử dụng tại Miền Nam làm căn bản với lí do là một số lớn từ ngữ dùng tại Miền Nam đã được chuyển dịch từ chung một gốc là quyển *ALA Glossary of Library Terms*, ấn bản 1943, tiền thân của quyển *The ALA Glossary of Library and Information Science*, ấn bản 1983 này.

Tuy nhiên vì đối tượng của lần chuyển dịch này là các bạn đồng nghiệp ở trong nước bao gồm từ Nam ra Bắc, đã ít hoặc nhiều có những liên hệ, tiếp xúc với các từ ngữ hiện đang dùng tại hải ngoại, nhóm dịch giả đã quyết định dùng cả những từ ngữ chung của cả nước, hoặc từ ngữ hiện dùng tại hải ngoại. Mục đích của quyết định này là nhằm giúp người sử dụng *Từ Điển* được tiếp xúc với những vận động trong và ngoài nước trong lãnh vực thuật ngữ của ngành thư viện và tin học. (Xin xem thêm phần *Thư Tịch Sách Tham Khảo* để biết rõ những tài liệu tham khảo mà nhóm dịch giả đã sử dụng).

Để bảo đảm tính chính xác cho các từ ngữ của các lãnh vực có liên hệ, nhóm dịch giả đã liên lạc với các chuyên gia trong các ngành này nhờ duyệt lại các từ ngữ trong các lãnh vực của họ. Tuy nhiên, có một số ngành như Xuất Bản, Ấn Loát, Đóng Sách, Sao Chụp, vì không tìm được thân hữu trong ngành để nhờ duyệt lại từ, nhóm dịch giả đành phải tự tìm lấy từ nên chắc chắn sẽ có rất nhiều thiếu sót. Trong một số trường hợp, vì không tìm được từ Việt ngữ thích hợp, dịch giả chỉ dịch phần định nghĩa mà thôi.

Về chính tả Việt ngữ, một lần nữa do đối tượng đã chọn, nhóm dịch giả đã quyết định dùng những tài liệu sau đây làm căn bản :

-*Từ Điển Tiếng Việt*. Hoàng Phê chủ biên. In lần thứ 2, có sửa chữa và bổ sung. Hà Nội: Trung Tâm Từ Điển Ngôn Ngữ, 1992.

-*Từ Điển Chính Tả Tiếng Việt*. Hoàng Phê chủ biên, Lê Anh Hiền, Đào Thán. In lần thứ 2, có sửa chữa, bổ sung. Hà Nội: Nhà Xuất Bản Giáo Dục, 1988.

Trong lúc làm việc, các dịch giả đã có nhận xét là việc dùng các từ khoa học, nhất là hóa học, ở trong nước chưa được thống nhất, thí dụ với từ “*Cellulose*” *Từ Điển Tiếng Việt* dùng hai hình thức khác nhau: “*Cellulos*”, và “*Xelulo*”, trong khi đó *Từ Điển Hóa Học Anh-Việt* và *Từ Điển Kỹ Thuật Tổng Hợp Anh-Việt* dùng một hình thức hoàn toàn khác: “*Xenluloza*”. Các dịch giả đã quyết định liệt kê tất cả các hình thức này theo thứ tự ưu tiên dành cho các từ tìm thấy trong hai tác phẩm tham khảo ghi trên rồi mới đến các từ tìm thấy trong các sách khác, thí dụ: *Cellulose*, *Cellulos*, *Xelulo*, *Xenluloza*. Còn những khác biệt về từ ngữ giữa các miền trong nước thì các dịch giả quyết định ghi lại trong dấu ngoặc đơn, thí dụ: *Legal deposit*: *Nạp bản (lưu chiếu)*; *Sloping shelves*: *Mâm kệ (ván giá) nghiêng*. Ngoài ra, đối với những tên riêng của tác giả, tên thành phố, tên tiểu bang, đều được giữ nguyên dạng Anh ngữ mà không dịch sang Việt ngữ, trừ trường hợp đặc biệt đối với một số tên quốc gia như Pháp, Hoa Kỳ, Anh quốc, v.v.... Thí dụ: *William Shakespeare*, không chuyển dịch sang âm Việt như *Thạch Sĩ Bia*; *Dewey Decimal Classification* không dịch là *Hệ Thống Phân Loại Thập Phân Điuê*; *Paris* không dịch là *Ba Lê*; *State of New York* không dịch là *Tiểu Bang Nữu Ước*.

Về phương diện sắp xếp từ ngữ, quyển *Từ Điển* nguyên bản Anh ngữ này đã sử dụng lối sắp xếp “*theo từng mẫu tự - letter by letter*,” thí dụ: *Back*, *Backbone*, *Backcoat*, *Back cover*, v.v..., do đó ấn bản Việt ngữ cũng giữ nguyên thứ tự này. Để tiện việc tra cứu, quyển *Từ Điển* này sẽ có thêm *Bảng Dẫn Mục* đối chiếu từ Việt qua Anh ngữ ở cuối sách và theo thứ tự của từng mẫu tự Việt ngữ với dấu thanh (không dấu, sắc, huyền, hỏi, ngã, nặng) trong một chữ trước khi theo từng chữ.

Về phương diện văn mạch, vì đây là một quyển tự điển thuật ngữ, nhóm dịch giả phải cố gắng theo sát nguyên tác để giữ được trọn vẹn ý và từ trong định nghĩa, nên trong cách hành văn nhiều lúc có thể bị gò bó, khúc trắc và đôi khi kém phần “Việt tính”.

Công trình dịch thuật này đã được thực hiện trong một hoàn cảnh và điều kiện hết sức đặc biệt. Xuất phát như một phần của chương trình dịch thuật của Dự Án Giáo Dục Thư Viện Việt Nam (*Vietnam Library Education Project*), do Tiến Sĩ Nguyễn Thị Quỳnh-Hoa làm Giám đốc Chương trình. Đây là một kết hợp thân hữu của một nhóm Quản Thủ Thư Viện người Việt Nam đang làm việc tại Hoa Kỳ và Canada trên cơ sở hoàn toàn tự nguyện, với Trường Thư Viện và Tin Học thuộc Đại Học Thiên Chúa Giáo Hoa Kỳ (*School of Library and Information Science, Catholic University of America*). Công tác dịch thuật *Từ Điển* này sau đó đã trở thành một mối quan tâm riêng của những người trong nhóm dịch giả.

Nhóm dịch giả đã đồng ý phân công dịch như sau: Lâm Vĩnh-Thế dịch các vản từ A tới D và vản R; Phạm Thị Lệ-Hương, các vản từ E tới Q và vản S; Nguyễn Thị Nga, các vản từ T tới Z. Ngoài ra, dịch giả Phạm Thị Lệ-Hương cũng đã đảm trách nhiệm vụ làm *Bảng Dẫn Mục Việt-Anh*, cũng như phối hợp công tác dịch thuật, xem xét tổng quát và sửa chữa sao cho các định nghĩa được dịch thuật một cách tương đối đồng nhất trong suốt văn bản. Bản thảo của sách dịch này cũng đã được dịch giả Phạm Thị Lệ-Hương sắp xếp và trình bày, sử dụng bộ nhu liệu tiếng Việt *Vietnamese Diplomat* do công ti VNLABS, Newport Beach, California, Hoa Kỳ phát hành. Dịch giả Phạm Thị Lệ-Hương đã thay mặt nhóm, tiếp xúc với Hội Thư Viện Hoa Kỳ, và với sự hỗ trợ của Ban Giám

Đốc Trường Thư Viện và Tin Học, Đại Học Thiên Chúa Giáo Hoa Kỳ, nhóm dịch giả không những được Hội đồng ý cho phép chuyển dịch quyển Từ Điển ra Việt ngữ, mà Hội còn đặc miễn cho mọi phí khoản liên hệ đến bản quyền tác giả nguyên bản của Hội. Bản thảo đã được ông Phạm Gia Hòa, một thân hữu, giúp đỡ việc trình bày mỹ thuật để gửi đến Ủy Ban Xuất Bản của Hội Thư Viện Hoa Kỳ để được duyệt xét và chuẩn y trước khi in.

Tất cả các dịch giả, cũng như các thân hữu đã làm công việc xét duyệt từ ngữ, đều làm việc với tư cách tình nguyện, hoàn toàn không có thù lao, hoàn toàn bất vụ lợi. Trong tiến trình hơn ba năm làm việc, nhiều thay đổi về nghề nghiệp, nhiều khó khăn về gia cảnh đã xảy đến cho các dịch giả, các thân hữu, nhưng mọi người đều quyết tâm vượt qua những khó khăn cá nhân đó để hoàn thành công việc chung này.

Khi công tác dịch thuật đi vào giai đoạn chót, một mối quan tâm mới cho nhóm dịch giả là làm sao vận động tài chánh để in cũng như phân phối Từ Điển về Việt Nam để giúp đỡ các sinh viên ngành Thư viện và Tin Học cũng như các đồng nghiệp ở Việt Nam, học tập và nghiên cứu các tài liệu Anh ngữ trong ngành này. May mắn thay, qua liên hệ chuyên nghiệp của dịch giả Nguyễn Thị Nga, vấn đề khó khăn này cũng đã được giải quyết tốt đẹp với sự tài trợ của nhà xuất bản Galen Press, Tucson, Arizona, và những giúp đỡ tài chánh của các Hội Đoàn bất vụ lợi khác.

Như trong phần cuối của Lời Giới Thiệu Ấn Bản Anh Ngữ đã ghi rõ, quyển Từ Điển này bao gồm nhiều định nghĩa phản ánh sự tiến bộ của khoa học kỹ thuật của thập niên 1980, nó cần được liên tục duyệt xét và cập nhật. Nhóm dịch giả mong rằng công trình này sẽ được tiếp nhận trong tinh thần đó. Nó là bước khởi đầu cần có và cần được nối tiếp bằng những ấn bản kế tiếp đầy đủ hơn, cập nhật hơn và chính xác hơn. Mục tiêu sau cùng và cũng là một ước vọng của nhóm dịch giả là cuốn Từ Điển này sẽ trở thành một tài liệu có giá trị, đóng góp tích cực vào công cuộc đào tạo những chuyên viên thư viện và tin học cho Việt Nam trong thế kỉ 21. Được như vậy, nhóm dịch giả sẽ lấy làm mãn nguyện.

Nhóm dịch giả xin chịu hoàn toàn trách nhiệm tinh thần đối với bản dịch này, và xin được ngỏ lời cảm ơn trước những đóng góp, phê bình xây dựng về cả hình thức lẫn nội dung cho quyển Từ Điển này, mà người sử dụng, hay bất cứ độc giả nào, có thể có trong tương lai. Tất cả mọi góp ý, phê bình, đề nghị xin gửi về:

Phạm Thị Lệ-Hương
Modesto Junior College Library
435 College Avenue
Modesto, CA 95350
U.S.A.

Tel. 209-575-62342, FAX: 209-575-6669
E-mail: lehuong.pham@ccc-infonet.edu

Tháng 12 năm 1995.
Thay mặt nhóm dịch giả
Lâm Vĩnh -Thế
Toronto, Ontario, Canada